

ZÁVEREČNÁ KONFERENCIA

V dňoch 26.–27. mája sa v poľskom Przemyslu na záver projektu uskutočnila konferencia. Zo Slovenska sa jej zúčastnilo 15 zástupcov mimovládnych organizácií, samospráv i fariem. Všetci prítomní sa na úvod krátko predstavili.

Na konferencii

Potom nasledoval veľmi zaujímavý program, v ktorom odzneli okrem iného i nasledovné prezentácie:

- „Možnosti rozvoja vidieckej turistiky v horskej časti Podkarpatského vojvodstva“
- „Súčasnosc ekologických hospodárstiev a priamy predaj (predaj z dvora) v SR“
- „Produkcia ekologických potravín a tradičných výrobkov ako činiteľ ľudského zdravia a ochrany životného prostredia“
- „Levoča, Spišský hrad – pamiatky svetového dedičstva UNESCO“
- „Miestne, tradičné a regionálne produkty. Priamy predaj – preukážky a príležitosti“

Dvojdnňová konferencia bola doplnená z oboch strán i príkladmi dobrej praxe.

Celý projekt hodnotíme veľmi pozitívne. Dozvedeli sme sa veľa o fungovaní poľského vidieka a i keď sú tu určité rozdiely, dané väčšinou historicky, máme i veľa spoločného. Dohodli sme sa, že budeme i naďalej rozvíjať našu spoluprácu, veď predsa vidiek je náš svet a ako spieval už Karol Duchoň „V dolinách – Človek sám svoju prírodu chráni, každý strom, každá lúka na stráni je náš vzácny liek...“

Ekotrend Slovakia
FOTO – Zuzana Homolová

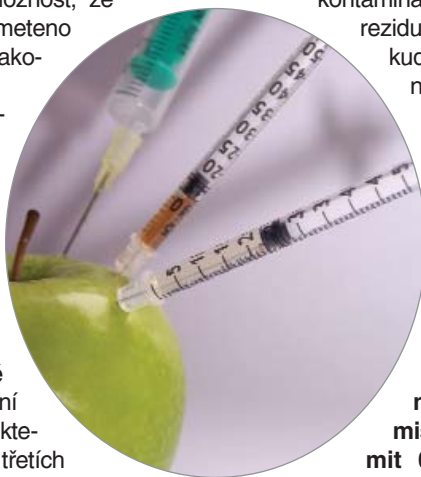
Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a zo štátneho rozpočtu (10%) prostredníctvom Karpatského euroregiónu v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007-2013.

Zavedou se přísnější evropské limity pro rezidua v biopotravinách? ČESKÁ REPUBLIKA JE JIŽ MÁ!

V Evropském parlamentu vrcholí připomínkování kontroverzního návrhu nařízení o ekologické produkci. Zpřísní se evropské limity pro rezidua v biopotravinách nebo zůstanou na úrovni běžných potravin? V České republice již dnes biopotraviny s obsahem reziduí nad 0,01 mg/kg nesmí být certifikovány jako bio. Evropská komise je pro zavedení limitů, Rada ministrů nesouhlasí. O finální podobě nového EZ nařízení rozhodne trialog mezi Evropskou komisí, Radou a Parlamentem.

Na jaře roku 2014 předložila Evropská komise (EK) návrh nového nařízení. To má být reakcí na významný rozvoj ekologického zemědělství ve světě a mělo by lépe reflektovat očekávání spotřebitelů ve vztahu k ekologické produkci. Jeho předložení předcházela řada bouřlivých diskuzí, ve kterých se zpochybňovala zejména reálná potřeba nové legislativy. Stávající evropské nařízení je platné teprve od roku 2009 a řada v něm definovaných cílů nebyla dosud naplněna. Odpor nevládních organizací nakonec vyústil i v možnost, že bude nové nařízení smeteno ze stolu. K tomu ale nakonec nedošlo.

Mezi významné novinky, které EK v novém návrhu předložila, patří například **možnost hromadné certifikace mikropodniků, jež má umožnit certifikaci i farmám, které by na ni jednotlivě nedosáhly**, či zpřísnění kontroly bioprodukce, která se do EU dostává z třetích zemí. Navrženy jsou také **vyšší standardy welfare zvířat** nebo **zrušení povinných ročních kontrol u nízkorizikových podniků**. Jednou z nejdůležitějších změn je zavedení **přísnějšího limitu pro rezidua pesticidů v biopotravinách**. Ten je v současné době stejný jako pro konvenční potraviny. Změna, která by vycházela na jednu stranu vstříc spotřebitelům, by ovšem na druhou stranu kladla na ekozemědělce zodpovědnost i za jimi nezaviněné kontaminace. Patří proto mezi nejvíce diskutované body.

Budou mít biopotraviny přísnější limit pro obsah reziduí pesticidů?

Stávající evropský předpis je koncipován tak, aby umožňoval rozvoj ekologické produkce a zároveň zohledňoval dílčí specifika členských států. Zvyšující se nároky spotřebitelů však v posledních letech otevírají diskuzi nad dostatečností těchto předpisů. Z výzkumů veřejného mínění vyplývá, že spotřebitelé očekávají přísnější definování kvality i větší čitelnost kontroly.

V současné době platí v EU pro biopotraviny stejné hygienické hodnoty maximálních reziduálních limitů (MRL) jako pro konvenční potraviny a jejich výskyt není stávajícím nařízením Rady explicitně zakázán.

Předpokládaná nepřítomnost reziduí pesticidů totiž vychází ze zákazu jejich aplikace při pěstování, v chovu i při výrobě biopotravin. Jenže analýzy ukazují, že se při současném všeobecném zamoření prostředí lze jen těžko vyhnout náhodným kontaminacím. Ačkoliv jsou nálezy

reziduí v biopotravinách (pokud se nejedná o záměrnou kontaminaci ze strany zemědělce nebo výrobce) hluboko pod povoleným reziduálním limitem (MRL) pro konvenční potraviny, přijímá je dnes veřejnost s nedůvěrou. Ve snaze vyjít vstříc spotřebitelským očekáváním, **navrhla Evropská komise v novém nařízení limit 0,01 maximální limit rezidua (Maximum Residue Levels = MRL) pro rezidua pesticidů v biopotravinách.**

Ty, ve kterých by byla nalezena rezidua nad tento limit, by v budoucnu nebylo možné certifikovat jako bio. Dosud je systém nastaven tak, že nález reziduí je podnětem k prošetření a jejich výskyt nevede nutně ke ztrátě certifikace. Rada ministrů EU, která zasedala v červnu a jíž se účastnil i ministr zemědělství ČR (viz příspěvek na str. 2), ve svém stanovisku zavedení přísnějšího limitu reziduí pro biopotraviny odmítla. Nyní na schvalování nařízení čeká Evropský parlament. Teprve potom může následovat trialog pod taktovkou lucemburského prezidentství. Pokud se proces nezpozdí, mělo by nařízení vejít v platnost v roce 2017.

Bouřlivé diskuze nad přísnějšími limity

Návrh decertifikačního limitu kritizovala řada nevládních organizací v čele s IFOAM EU. Upozorňují přitom na nerespektování zásady „znečištění platí znečišťovatel“, a na absenci opatření, která by

➤ ekozemědělce chránila před nezávislou kontaminací. „Znečištění zemědělskými chemikáliemi v prostředí stále stoupá. Nelze trestat poctivého ekozemědělce za kontaminovanou produkci tím, že se mu odebere automaticky certifikace, bez prokázání viny, že pesticidy použil on,“ říká **Marco Schlüter** z IFOAM EU. Upozorňuje, že nové nařízení stanovením limitu ve finální biopotravině zcela nahrazuje procesní přístup (pesticidy se v EZ nepoužívají) za přístup orientovaný pouze na finální produkt (pesticidy nesmí v biopotravinách být), což by v budoucnu mohlo vést pouze ke kontrole finální biopotraviny a důraz na proces by byl potlačen.

Postoj České republiky

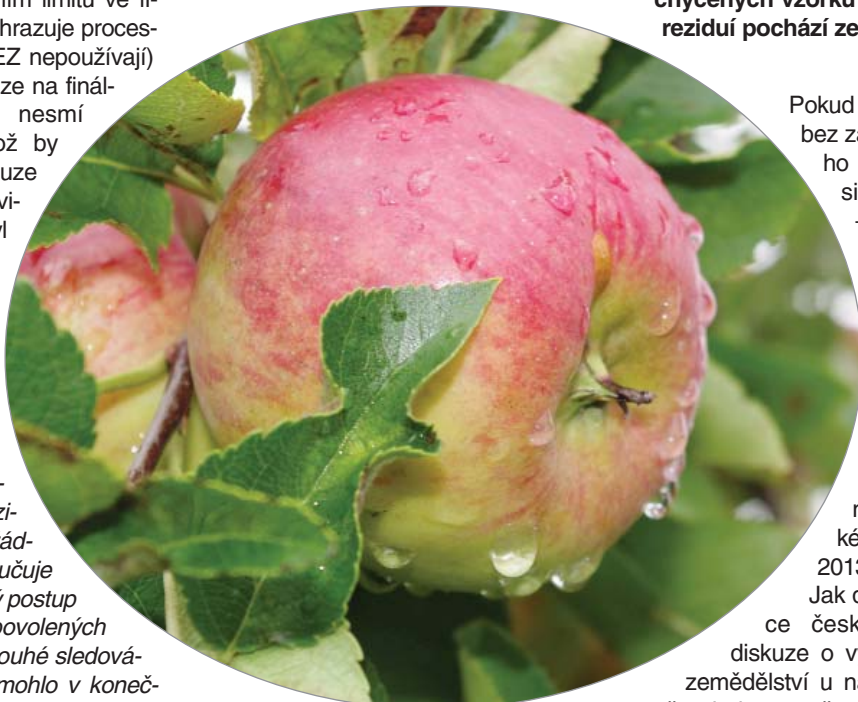
Na důsledném dodržování kontroly celého procesu trvá i Česká republika. „Orientace pouze na kontrolu biopotravin je zavádějící. Nepřítomnost reziduí ve finálním výrobku v žádném případě ještě nezaručuje nezávadný ekozemědělský postup ani nevylučuje použití nepovolených látek. Zúžení kontroly na pouhé sledování reziduí v potravině by mohlo v konečném důsledku vést ke spekulacím,“ vysvětluje **Ing. Jiří Urban** z Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (ÚKZÚZ), který provádí úřední kontroly ekologického zemědělství. „Evropská unie by se měla více soustředit na zlepšování detekce a prokazování nelegálních aplikací pesticidů v procesu kontroly zemědělských postupů v ekologickém zemědělství. A současně rozvíjet právní a ekonomické nástroje, které by ekozemědělci kompenzovaly ztrátu a umožňovaly vymahatelnost škod v případě, že on kontaminaci pesticidy nepůsobil,“ doplňuje Ing. Jiří Urban z ÚKZÚZ.

Z důvodů zvýšení transparentnosti Česká republika již v roce 2014 zpřesnila pokyny pro odběr vzorků a definovala maximální hraniční limit 0,01 mg/kg pro obsah nalezených reziduí nepovolených látek v biopotravinách. Při jeho překročení je už není možné obchodovat pod značkou bio. S obdobnými limity se pracuje i při prokazování nelegálního používání pesticidů při zemědělských postupech.⁽¹⁾ Těmito pravidly se při kontrole ekologického zemědělství dnes řídí jak kontrolní organizace ekologického zemědělství, tak ÚKZÚZ.

Výsledkem jednání Rady EU je kočkopes

Rada ministrů ve svém vyjádření k evropskému nařízení podpořila zrušení decertifikačního limitu, ale současně až do roku 2020 ponechává členským státům mož-

nost jejich stanovení na národní úrovni. Přísnější limity pro rezidua v biopotravinách mají nyní vedle České republiky například Belgie nebo Itálie. Pokud by bylo nařízení odsouhlaseno v podobě, která umožňuje různé výklady přísnosti vůči obsahu reziduí, nemůžeme v žádném případě mluvit o harmonizaci evropského trhu.

„Zavedení limitů dává jasný signál nejen českým spotřebitelům, co mohou či nemohou v českých biopotravinách najít. V případě, že nařízení bude schváleno bez požadavků na limity, může naše produkce v budoucnu patřit mezi vyhledávané komodity. Většina českých i zahraničních výrobců a obchodníků už dnes totiž preferuje biosuroviny bez reziduí,“ říká **Kateřina Nesrstová** ze Svazu ekologických zemědělců PRO-BIO.

Evropský parlament zatím finální stanovisko nemá. Člen výboru pro zemědělství a rozvoj venkova v EP **Martin Häusling**, pod jehož vedením vznikají k tomuto návrhu připomínky, má však na budoucnost EZ velice podobný názor jako IFOAM EU a s přenosem zodpovědnosti za nezávislou kontaminaci na ekozemědělce nesouhlasí. „Zatím jsme předložili více než 300 připomínek k návrhu EK. Otázka pesticidů je jen dílčí částí. Věříme, že finální podobu bude mít EP hotovou v září 2015 a následný dialog bude konstruktivním výústěním celého procesu, který povede k dalšímu rozvoji EZ v Evropě.“

Na evropském trhu je dostupná celá řada biopotravin se standardy vyššími, než požaduje Evropská unie. Jde o výrobky certifikované dle přísnějších soukromých norem a poznáte je podle privátních značek. Takovými příklady jsou třeba **Demeter** (pro biodynamické zemědělství), **Bioland** či

Naturland. Tyto značky však nejsou v gesci státu, ale jde o privátní značení, jejichž kvalitu garantují zpravidla nevládní organizace. Všechny existovaly ještě před zavedením jednotné evropské legislativy.

České biopotraviny patří dlouhodobě mezi produkty s velmi nízkým množstvím reziduálních nálezů. Většina zachycených vzorků biopotravin s nálezy reziduí pochází ze zahraničí (2).

Dopady

Pokud projde nové nařízení bez zavedení decertifikačního limitu, otevírá nastalá situace řadu otázek – přísnější české požadavky mohou být podnětem pro rozvoj české produkce, stejně dobře jako omezením dovozu zahraničních biopotravin. Ty tvoří stále více než polovinu z celkového objemu biopotravin na českém trhu (57 % v roce 2013).⁽²⁾

Jak dokazují aktuální reakce českých médií, veřejná diskuze o významu ekologického zemědělství u nás zatím bohužel nepřesahuje rozměr „zdravějších“ potravin. Výskyt reziduí pesticidů i v prostředí, ve kterém se prokazatelně nepoužívají, by měl být logicky podnětem k radikálnějšímu postoji vůči jejich masivnímu používání. U nás v Čechách ale paradoxně řešíme, zda má vlastně smysl biopotraviny kupovat. (A to i přesto, že nálezy v nich jsou několikanásobně nižší než nálezy, které jsou povoleny pro běžné potraviny.)

Zavedení přísnějších limitů pro rezidua může být krokem k větší transparentnosti, nejvýznamnější role ekologického zemědělství však spočívá především v přínosu pro životní prostředí, krajinu a zejména zemědělskou půdu.

**Kateřina Čapounová,
Jiří Lehejček**

POZNÁMKY:

Aktuální znění návrhu evropského nařízení najdete na:

<http://1url.cz/xbuq>

(1) Více informací o způsobu kontrol a možnostech odebrání certifikace při výskytu reziduí pesticidů v České republice:

<http://1url.cz/3b10>

(2) Pravidelná šetření SZPI:

<http://1url.cz/Lb1b>

(3) Zpráva o trhu s biopotravinami v ČR v roce 2013, ÚZEI